

ЕКОНОМІКА ТА ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА (30 21)

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	073 Менеджмент
Освітня програма	Менеджмент і бізнес-адміністрування
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	очна(денна) /заочна
Рік підготовки, семестр	II курс, весняний семестр
Обсяг дисципліни	150 годин / 5 кредитів
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Екзамен / курсова робота, модульна контрольна робота, тестування
Розклад занять	Згідно розкладу
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: к.е.н., доцент, Гук О.В., olgagukstud@ukr.net Практичні: к.е.н., доцент, Гук О.В., olgagukstud@ukr.net
Розміщення курсу	https://do.ipu.kpi.ua/course/view.php?id=839

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Дисципліна «Економіка та фінанси підприємства» зорієнтована на вивчення базових економічних законів, правил та їх застосування у контексті діяльності підприємства; фінансово-економічного механізму функціонування підприємства.

Курс розпочинається з предмету вивчення навчальної дисципліни, а далі поділяється на два принципових блока – економічні засади виробничої діяльності підприємства, фінансові ресурси та грошові потоки підприємств, організація фінансової діяльності підприємств.

Викладення курсу зорієнтоване на формування у студентів таких компетентностей:

ФК 10 – Здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації, зокрема здатність здійснювати оцінку операційної та фінансової діяльності організації, забезпечувати якість і конкурентоспроможність продукції, а також використовувати сучасні методи мотивації персоналу;

ФК 12 – Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення, зокрема здатність аналізувати та практично розв'язувати проблеми управління господарсько-фінансовою діяльністю підприємства.

Знання:

ЗН 2 – Теорії, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства, у тому числі підходів до управління промисловими підприємствами, зокрема різних процесів та операцій з економіки та управління виробничо-господарською діяльністю підприємств;

ЗН 3 - Процедур пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень, зокрема знання системи аналізу та планування обсягів, результатів діяльності ресурсного потенціалу підприємства, основних результативних показників діяльності підприємства, порядок їх формування та використання.

уміння:

УМ 3 – Демонструвати навички виявлення проблемних ланок менеджменту організацій та обґрунтування управлінських рішень, спрямованих на їх оптимізацію, зокрема уміння аналізувати й структурувати проблеми підприємств різних форм власності, формувати обґрунтовані управлінські рішення, оцінювати ефективність господарської діяльності та шукати шляхи її підвищення.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити: основи економічної теорії, макроекономіка, мікроекономіка, фінанси, гроші та кредит

Постреквізити: бізнес-аналіз, планування і прогнозування діяльності підприємства, маркетинг.

3. Зміст навчальної дисципліни

Дисципліна «Економіка та фінанси підприємства» містить 2 розділи і наступні теми:

Розділ 1. Економічні засади виробничої діяльності підприємства. Ресурсне забезпечення діяльності підприємства

Тема 1. Підприємство в соціально орієнтованій ринковій економіці: види підприємств, їх організаційно-правові форми

Тема 2. Управління підприємствами

Тема 3. Ринок і продукція

Тема 4. Планування діяльності підприємства: бізнес-планування, виробнича програма.

Тема 5. Персонал підприємства, продуктивність, мотивація та оплата праці

Тема 6. Капітал підприємства: основні та оборотні фонди, оборотні кошти підприємства.

Тема 7. Інвестиції: поняття, види і роль у відтворенні виробничого потенціалу підприємства

Тема 8. Інноваційна діяльність: зміст інноваційної діяльності та інноваційних процесів

Розділ 2. Фінансові ресурси та грошові потоки підприємств. Організація фінансової діяльності підприємств

Тема 1. Основи фінансів підприємства. Грошові розрахунки та надходження підприємств

Тема 2. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції

Тема 3. Формування і розподіл прибутку. Оподаткування підприємств

Тема 4. Доходи та цінова політика підприємства

Тема 5. Кредитування підприємств

Тема 6. Фінансові результати та ефективність діяльності підприємства. Фінансове планування на підприємствах.

Тема 7. Реструктуризація підприємств у процесі розвитку

Тема 8. Економічна безпека, антикризова діяльність та фінансова санація підприємства

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова література

1. Бойчик І.М Економіка підприємства: підручник. / І.М.Бойчик. – К.: Кондор -Видавництво, 2016. – 378 с.

2. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. Б. Юрченко, Р. С. Кравчук, І. Б. Запужляк, І. І. Василик. - Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2018. - 377 с.

3. Економіка підприємства. Теорія : навчальний посібник / В.І. Захарченко, М.М. Меркулов, О.В. Балахонова ; Міністерство освіти і науки України, Одеський національний політехнічний університет імені І. Мечникова, Одеський національний політехнічний університет, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. Львів: Видавництво «Магнолія 2016», 2019. 323 с.

4. Економіка підприємства: навчальний посібник / укладачі: Н.В. Романченко, Т.В. Кожемякіна, К.В. Пічик ; Національний університет "Кієво-Могилянська академія". Київ: НаУкма, 2018. 302 с

5. Мацибора В.І. Економіка підприємства: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.І. Мацибора, В.К. Збарський, Т.В. Мацибора ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ. Каравелла, 2018. 319 с.

Допоміжна література

1. Біла О.Г. Фінанси підприємств: навчальний посібник / О.Г. Біла, О.І. Юсипович, Т.В. Мединська; Укоопспілка, Львівська комерційна академія. Київ : Алерта, 2016. 185 с.

2. Гук О.В. Фінансова криза на підприємстві: причини, наслідки та способи подолання / О.В. Гук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – № 2. Т.2. – С.206-210.

3. Економіка підприємства: Навчально-методичний комплекс дисципліни [Електронний ресурс] : навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра за спеціальністю 073 «Менеджмент», освітніх програм: «Менеджмент і бізнес-адміністрування», «Менеджмент міжнародного бізнесу», «Менеджмент інвестицій та інновацій», «Логістика» / О. В. Гук ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 834 Кбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 72 с. – Назва з екрана URL: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/29870>

4. Економіка та фінанси підприємства: конспект лекцій [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студентів спеціальності 073 «Менеджмент», освітньо-професійних програм «Менеджмент і бізнес-адміністрування», «Менеджмент інвестицій та інновацій», «Менеджмент міжнародного бізнесу», «Логістика» першого бакалаврського рівня вищої освіти / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад. О. В. Гук. – Електронні текстові дані (1 файл: 2,44 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 166 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/32793>

5. Економіка та фінанси підприємства: методичні рекомендації до виконання курсової роботи: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня, спеціальності 073 «Менеджмент», освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування»; уклад.: О.В. Гук. – Електронні текстові дані (1 файл: 687 Кбайт). – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 61. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/33704>

6. Економіка підприємства: навч. посіб. / [І. М. Посохов, В. Г. Дюжев, С. В. Сусліков, К. О. Тимофєєва] ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т. «Харків. Політехн. ін-т». – Харків: НТУ «ХПІ», 2016. – 380 с.

7. Економіка підприємства: теорія і практикум : навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів галузі знань «Економіка та підприємництво» / В.І. Блонська [та 8 інших] ; за редакцією Н.Г. Міценко, О.І. Яценко ; Укоопспілка. Льві: Видавництво «Магнолія 2006», 2019. 688 с.

8. Економіка підприємства: навчальний посібник для студентів усіх форм навчання спеціальності 051 «Економіка» / П.М. Коюда, О.В. Степанова ; Міністерство освіти і науки України, Харківський національний університет радіоелектроніки. Харків. ХНУРЕ. Частина 2. 2018. 192 с

9. Економіка підприємства : Навч. посіб. / Н. М. Яркіна. – Вид. 2-ге перероб. і доп. – К. : Видавництво Ліра-К, 2017. – 600 с. URL: [10. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств \[текст\] навч. посіб. / М. Д. Бедринець, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с. URL: \[http://ir.nusta.edu.ua/jsui/bitstream/123456789/2515/1/2349_IR.pdf\]\(http://ir.nusta.edu.ua/jsui/bitstream/123456789/2515/1/2349_IR.pdf\)](http://ir.nusta.edu.ua/jsui/bitstream/123456789/2515/1/2349_IR.pdf)

10. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / Аранчій В.І., Чумак В.Д., Бражник Л.В. – 2-ге вид., розшир. та доповн. – Полтава: РВ ПДАА, 2018. – 250 с. URL: http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/161/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_Aranchii_Chumak_Brazhnyk%282018%29%282%29.pdf

11. Практикум з економіки і фінансів підприємства: навчальний посібник / Н. М. Суліма, Л. М. Степасюк, О. В. Величко ; Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ. Компрінт, 2016. 385 с.

12. Фінанси підприємств : практикум / Фурик В. Г., Зянько В. В., Вальдшмідт І. М. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 87 с. URL: http://fk.vntu.edu.ua/images/documents/fp_praktikum.pdf.

13. Павленко О.П. Підприємство: економіка і фінанси: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти за спеціальностями «Менеджмент», «Публічне управління та адміністрування» / О.П. Павленко, А.Л. Розмарина; Міністерство освіти і науки України, Одеський державний екологічний університет. Одеса: ТЕС, 2019. 212 с.

14. Петрович Й.М. Економіка і фінанси підприємства: підручник / Й.М. Петрович, Л.М. Прокопишин-Рашкевич; за загальною редакцією Й.М. Петровича. Львів : «Магнолія 2006», 2017. 406 с.

15. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств. – К.: «Центр учбової літератури». 2013. – 504 с. URL: http://dl.khadi.kharkov.ua/pluginfile.php/41010/mod_resource/content/1/%D0%9D%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D0%9E.%20%D0%A4%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8%20%D0%BF%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2%20%282013%29.pdf

16. Управління витратами промислового підприємства в ринкових умовах: теорія, методологія, практика : монографія / Н.Й. Радіонова ; Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет технологій та дизайну. Київ. КНУДТ, 2019. 404 с.

17. Забезпечення економічної безпеки промислових підприємств в умовах євроінтеграції : монографія / О.А. Гавриш, Г.М. Дергачова ; Міністерство освіти і науки України ; Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського". Київ. НТУУ «КПІ». 2018. 242 с.

18. Фінанси підприємств: проблеми теорії та практики : монографія / [Н.Е. Аванесова ... [та ін.] ; МОН України, Харківський нац. ун-т будівництва та архітектури. Харків:Лідер, 2016. 151 с.

19. Економічні, фінансово-облікові та правові проблеми діяльності підприємств : колективна монографія / за загальною редакцією Л.М. Савчук. Дніпро: Герда, 2016. 335 с.

20. Lina Shenderivska/ Enterprise development: management model / Lina Shenderivska, Olga Guk // Baltic Journal of Economic Studies, Volume 4 Number 1. Riga: Publishing House "Baltija Publishing", 2018, pages 334-345. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-1-334-344>

Дані літературні джерела знаходяться в бібліотеці НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського» та і Інтернеті. Студенту необхідно ознайомитися із базовою та додатковою літературою з метою підготовки завдань із самостійної роботи (курсової роботи), інформаційні ресурси необхідні для виконання самостійних завдань на практичних заняттях.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Тиждень	Найменування розділів, тем	Розподіл за видами занять				Види навчальної діяльності
		Всього	Лекції	Практичні	СРС	
1	Тема 1. Підприємство в соціально орієнтованій ринковій економіці: види підприємств, їх організаційно-правові форми	5	2	2	1	Тестування, робота в малих групах
2	Тема 2. Управління підприємствами	5	2	2	1	Тестування, розв'язання задач
3	Тема 3. Ринок і продукція	5	2	2	1	Тестування, дискусія
4	Тема 4. Планування діяльності підприємства: бізнес-планування, виробнича програма	5	2	2	1	Індивідуальне завдання
5	Тема 5. Персонал підприємства, продуктивність, мотивація та оплата праці	5	2	2	1	Тестування, розв'язання задач
6	Тема 6. Капітал підприємства: основні та оборотні фонди	5	2	2	1	Презентація, дискусія
7	Тема 7. Оборотні кошти підприємства	5	2	2	1	Дискусія, тестування
8	Тема 8. Інвестиції: поняття, види і роль у відтворенні виробничого потенціалу підприємства	5	2	2	1	Тестування, розв'язання задач

9	Тема 9. Інноваційна діяльність: зміст інноваційної діяльності та інноваційних процесів	5	2	2	1	Дискусія, кейсові завдання
10	Тема 10. Основи фінансів підприємства	5	2	2	1	Презентація, дискусія
11	Тема 11. Грошові розрахунки та надходження підприємств	5	2	2	1	Презентація, дискусія
12	Тема 12. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції	5	2	2	1	Тестування, розв'язання задач
13	Тема 13. Формування і розподіл прибутку. Оподаткування підприємств	5	2	2	1	Тестування, розв'язання задач
14	Тема 14. Доходи та цінова політика підприємства	5	2	2	1	Тестування, розв'язання задач
15	Тема 15. Кредитування підприємств, інвестування	5	2	1	1	Дискусія, кейсові завдання
16	Тема 16. Фінансові результати та ефективність діяльності підприємства. Фінансове планування на підприємствах	5	2	2	1	Тестування, розв'язання задач
16	Модульна контрольна робота	-	2	2		МКР
17	Тема 17. Реструктуризація підприємств у процесі розвитку	5	2	2	1	Тестування, робота в малих групах
18	Тема 18. Економічна безпека, антикризова діяльність та фінансова санація підприємства	5	2	1	1	Дискусія, кейсові завдання
	Екзамен	30			30	
	Виконання курсової роботи				30	Захист
	Всього годин	120	36	36	48	

Лекція 1. Підприємство в соціально орієнтованій ринковій економіці: види підприємств, їх організаційно-правові форми

Підприємство як суб'єкт та об'єкт ринкових відносин. Організаційно-економічні умови функціонування підприємств. Зовнішнє середовище функціонування підприємства, його характеристика. Пряме державне регулювання діяльності підприємства, економічні важелі регулювання. Види підприємств, їх класифікація. Економічні особливості різних видів підприємств. Об'єднання підприємств. Напрями та види діяльності підприємства, права в питаннях планування та розвитку, залучення та використання ресурсів, розпорядження прибутком

Лекція 2. Управління підприємствами

Виробнича структура підприємства: її види і характеристика. Сутність, функції, інструменти та риси сучасного управління. Методи управління діяльністю підприємств. Організаційні структури управління підприємствами. Напрями вдосконалення управління підприємствами.

Лекція 3. Ринок і продукція

Ринок: поняття, умови формування і функції. Структура і види ринків. Ринкова інфраструктура, її складові. Загальна характеристика, систематизація та методи вимірювання продукції, що виробляє та реалізує підприємство. Поняття «номенклатура та асортимент продукції, що виробляється», «товарна», «валова», «чиста», «реалізована продукція», «валовий оборот підприємства». Товарна політика підприємства і механізм її здійснення. Життєвий цикл товару та його значення для розробки товарної політики підприємства.

Лекція 4. Планування діяльності підприємства: бізнес-планування, виробнича програма

Планування як функція управління, його принципи і методи. Стратегічне планування на підприємстві. Бізнес-планування, його характеристика. Зміст, завдання та місце виробничої програми в системі господарських планів підприємства. Інформаційне забезпечення обґрунтування виробничої програми підприємства. Методичні інструменти аналізу виконання виробничої програми. Маркетинговий аналіз як передумова формування програми випуску продукції.

Фактори, що визначають обсяги виробництва та реалізації продукції. Планування параметрів виробничої програми: послідовність, методи. Визначення необхідного й можливого обсягів виробництва та реалізації продукції. Умови та критерії оптимізації обсягів випуску продукції у конкурентному середовищі. Ресурсне забезпечення виробничої програми підприємства. Оперативне виробниче планування обсягів, ритмічності виробництва та сезонності реалізації продукції.

Лекція 5. Персонал підприємства, продуктивність, мотивація та оплата праці

Трудові ресурси підприємства та характеристика їх видів. Принципи і завдання формування трудових ресурсів в умовах ринкової економіки. Фактори, що впливають на формування трудових ресурсів. Продуктивність праці: поняття і види. Фактори, що впливають на продуктивність праці та їх класифікація. Основні напрями підвищення продуктивності праці та ефективності трудових ресурсів підприємства. Методи нормування витрат праці на підприємстві. Форми мотивації праці робітників. Форми і системи оплати праці на підприємстві.

Тарифна система, її зміст, призначення та використання на підприємстві. Мінімальна заробітна плата і фактори, що її визначають. Державне регулювання мінімальної заробітної плати і її вплив на рівень ставок та окладів окремих працівників. Тарифна система, її зміст та умови використання. Сутність контрактної форми оплати праці. Форми додаткової заробітної плати, особливості їх застосування на підприємствах з різними формами власності. Форми та системи преміювання. Соціальні виплати та пільги як стимулюючий фактор продуктивності.

Лекція 6. Капітал підприємства: основні та оборотні фонди

Сутність активів підприємства та їх місце в системі ресурсного забезпечення діяльності. Класифікація активів підприємства. Характеристика підприємства, що визначають особливості формування його активів. Оцінка, класифікація та структура основних засобів. Ефективність відтворення та використання основних засобів. Амортизація як інструмент відтворення основних засобів та джерело формування фінансових ресурсів: поняття, методи нарахування. Методичні інструменти оцінки стану, руху та ефективності використання основних засобів.

Характеристика, особливості обліку та оцінки основних засобів підприємства. Поняття амортизації, зносу основних засобів. Показники ефективності використання основних засобів. Нематеріальні активи підприємства: сутність, класифікація, призначення, особливості формування та відтворення.

Лекція 7. Оборотні кошти підприємства

Поняття, склад та структура оборотних коштів, джерела їх формування. Оборотні активи підприємства: економічна сутність та класифікація. Відмітні характеристики оборотних активів як складової ресурсів підприємства. Поняття та особливості кругообороту оборотних активів підприємства. Визначення потреби в оборотних коштах. Оцінка ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Лекція 8. Інвестиції: поняття, види і роль у відтворенні виробничого потенціалу підприємства

Сутність, класифікація та структура інвестицій. Джерела фінансування інвестицій. Поняття, види і стадії інвестиційних проектів. Поняття ризику у процесі здійснення інвестиційної діяльності підприємства. Фінансові інвестиції. Чинники впливу на ефективність інвестицій.

Лекція 9. Інноваційна діяльність: зміст інноваційної діяльності та інноваційних процесів

Зміст інноваційної діяльності, форми її інвестування. Види і напрямки інноваційної діяльності. Інноваційний потенціал підприємства і показники його оцінки. Оцінка ефективності інноваційного проекту з урахуванням ступеня ризику.

Інноваційні процеси: поняття, види і характеристика. Оцінка сукупного економічного ефекту від технічних нововведень. Організаційний прогрес: суть, об'єкти, напрямки і тенденції.

Лекція 10. Основи фінансів підприємства

Сутність і функції фінансів підприємств. Грошові фонди та фінансові ресурси. Основи організації фінансів підприємств. Фінансова діяльність та зміст фінансової роботи.

Лекція 11. Грошові розрахунки та надходження підприємств

Розрахункові і касові операції. Сутність грошових розрахунків підприємства. Безготівкові і готівкові розрахунки. Проведення касових операцій. Види банківських рахунків і порядок їх відкриття. Форми безготівкових розрахунків. Принципи організації розрахунків. Розрахунки платіжними дорученнями. Розрахунки платіжними вимогами-дорученнями. Розрахунки чеками. Розрахунки акредитивами. Вексельна форма розрахунків.

Характеристика і склад грошових надходжень підприємств. Виручка від реалізації продукції, робіт та послуг. Формування валового і чистого доходу.

Лекція 12. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції

Характеристика витрат, їх роль та класифікація. Поточні та капітальні витрати підприємства. Методи планування поточних витрат підприємства. Кошторис витрат виробництва: поняття, склад та методика складання.

Поняття собівартості продукції. Показники собівартості продукції та порядок їх обчислення. Калькулювання собівартості продукції. Вибір калькуляційних одиниць. Калькулювання повних витрат на виробництво продукції та послуг. Методи калькулювання собівартості. Методичні інструменти аналізу поточних витрат підприємства. Зміст і механізм дій виробничого левериджу. Фактори, що впливають на формування поточних витрат підприємства. Шляхи раціоналізації складу витрат підприємства.

Лекція 13. Формування і розподіл прибутку. Оподаткування підприємств

Формування прибутку підприємства. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємств. Формування балансового прибутку. Формування балансового прибутку. Прибуток від реалізації. Суть і методи обчислення рентабельності. Розподіл і використання прибутку. Використання чистого прибутку.

Сутність оподаткування підприємств і податкова система. Сутність податків і їх функції. Оподаткування прибутку підприємств. Становлення оподаткування, прибутку. Чинний порядок оподаткування прибутку. Платежі за ресурси. Плата за землю. Фіксований сільськогосподарський податок. Податок із власників транспортних засобів. Податок на нерухоме майно (нерухомість). Непрямі податки, які сплачують підприємства. Вплив непрямих податків на фінансово-господарську діяльність підприємства. Мито. Акцизний збір. Податок на додану вартість. Збори і цільові відрахування, які сплачують підприємства. Збори на формування цільових державних фондів. Збори і відрахування на фінансування автомобільних доріг. Місцеві податки і збори. Оподаткування суб'єктів малого підприємства.

Лекція 14. Доходи та цінова політика підприємства

Доходи підприємства в системі економічних показників його діяльності. Класифікація доходів підприємства.

Сутність, механізм формування доходів від операційної діяльності підприємства. Цінова політика підприємства як фактор формування його доходів від реалізації продукції: сутність та етапи розроблення. Характеристика ціноутворюючих факторів. Методи ціноутворення. Напрями забезпечення ефективності цінової політики.

Методичні інструменти та послідовність аналізу цінової політики.

Планування доходів підприємства: поняття, завдання і послідовність. Етапи планування доходів підприємства. Методи планування доходів підприємства: особливості та умови їх застосування.

Лекція 15. Кредитування підприємств, інвестування

Необхідність та сутність кредитування підприємств. Кругообіг коштів підприємства та необхідність залучення кредитів. Класифікація кредитів, що надаються підприємствам. Банківське кредитування підприємств. Види банківського кредитування та їх характеристика. Умови та порядок отримання банківського кредиту. Порядок погашення банківського кредиту підприємством.

Комерційне кредитування підприємств. Лізингове кредитування підприємств. Державне кредитування підприємств.

Сутність інвестування підприємств, грантові та державні програми інвестування проектів та підприємницької діяльності.

Лекція 16. Фінансові результати та ефективність діяльності підприємства. Фінансове планування на підприємствах

Поняття, види та класифікація фінансових результатів діяльності підприємства. Місце прибутку в системі економічних показників діяльності підприємства. Сутність і формування прибутку. Планування прибутковості підприємства. Ефективність діяльності підприємства. Механізм формування чистого прибутку у взаємозв'язку з основними видами діяльності підприємства.

Показники рентабельності підприємства та фактори, що їх визначають. Методичні інструменти та послідовність аналізу прибутку підприємства. Обґрунтування прибутку на плановий період: завдання та методичний інструментарій. Використання чистого прибутку підприємства. Характеристика фінансової діяльності підприємства. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства. Сутнісна характеристика і вимірювання ефективності виробництва. Чинники зростання ефективності виробництва (діяльності) підприємства.

Зміст, завдання та методи фінансового планування на підприємстві. Види фінансового планування та їх характеристика. Фінансовий план підприємства та порядок його складання. Оперативне фінансове планування. Фінансовий контроль на підприємстві.

Лекція 17. Реструктуризація підприємств у процесі розвитку

Концепції розвитку підприємств. Сучасні моделі розвитку підприємств. Методичний інструментарій аналізу процесів розвитку на підприємстві. Особливості управління підприємством за кожною моделлю розвитку.

Загальна характеристика процесу реструктуризації та санації підприємства. Фінансове оздоровлення суб'єктів господарювання. Розробка і реалізація програми (бізнес-проекту) трансформації (реструктуризації) підприємств. Методичні підходи до визначення ефективності трансформації господарюючих суб'єктів. Вітчизняний і зарубіжний досвід реструктуризації підприємств.

Лекція 18. Економічна безпека, антикризова діяльність та фінансова санація підприємства

Сутність і фази розгортання кризи. Фактори, що обумовлюють виникнення кризи. Суть, причини і моделі банкрутства. Фінансово-економічні передумови та наслідки виникнення ситуації банкрутства. Види банкрутства підприємства. Інститут банкрутства: сутність, цілі та завдання. Процедура порушення справи про банкрутство. Причини та процедура ліквідації збанкрутілих підприємств.

Сутність економічної безпеки підприємства та фактори впливу на неї. Система показників економічної безпеки підприємства. Аналітична оцінка рівня економічної безпеки. Методи моніторингу економічної безпеки підприємства.

Цілі та форми санації. Відмітні особливості досудової та судової санації (фінансового оздоровлення). Зміст плану санації. Класифікація санаційних заходів.

Практичні заняття

Практичне заняття 1. Економічні основи функціонування підприємства в системі ринкових відносин. Опитування.

Практичне заняття 2. Особливості управління підприємством. Опитування, експрес-контроль.

Практичне заняття 3. Ринок і продукція. Розв'язання задач.

Практичне заняття 4. Виробнича програма підприємства. Опитування, розв'язання задач.

Практичне заняття 5. Персонал підприємства. Опитування, експрес-контроль.

Практичне заняття 6. Капітал підприємства. Опитування, розв'язання задач

Практичне заняття 7. Оборотні кошти підприємства. Опитування, розв'язання задач

Практичне заняття 8. Інвестиції: поняття та види. Опитування, експрес-контроль.

Практичне заняття 9. Інноваційна діяльність: зміст та сутність інноваційних процесів. Написання модульної контрольної роботи.

Практичне заняття 10. Основи фінансів підприємства. Опитування.

Практичне заняття 11. Грошові розрахунки та надходження підприємства. Опитування, розв'язання задач.

Практичне заняття 12. Витрати та собівартість продукції. Опитування, експрес-контроль.

Практичне заняття 13. Формування і розподіл прибутку. Опитування, розв'язання задач.

Практичне заняття 14. Доходи та цінова політика підприємства. Розв'язання задач.

Практичне заняття 15. Кредитування підприємства, інвестування. Опитування, розв'язання задач.

Практичне заняття 16. Фінансові результати та ефективність діяльності підприємства. Фінансове планування на підприємствах. Опитування, написання експрес-контролю.

Практичне заняття 17. Реструктуризація підприємств у процесі розвитку. Опитування, розв'язання задач.

Практичне заняття 18. Економічна безпека, антикризова діяльність. Написання модульної контрольної роботи.

При проведенні практичних занять використовуються такі основні види форми визначення знань студентів: опитування з метою контролю рівня засвоєння теоретичного матеріалу, розв'язання задач за окремими темами курсу з метою перевірки вміння застосувати набуті теоретичні навички на практиці, кейс методи для тренування і розвитку фахових управлінських здібностей у студентів. По окремих практичних заняттях наведені основні питання для обговорення.

Практичні завдання виконуються колективно, у малих групах або індивідуально. Частина завдання може виконуватись на самостійній підготовці. Наприкінці виконання завдання проводиться перевірка роботи та підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки.

6. Самостійна робота студента/аспіранта

Назви тем і питань, що виносяться на самостійне опрацювання:

№ з/п	Назви тем і питань, що виносяться на самостійне опрацювання	Кількість годин СРС
1	Тема 1. Підприємство в соціально орієнтованій ринковій економіці: види підприємств, їх організаційно-правові форми Завдання на СРС Державний регуляторний механізм діяльності підприємства.	1
2	Тема 2. Управління підприємствами Завдання на СРС Вищі органи державного управління підприємствами та організаціями.	1
3	Тема 3. Ринок і продукція Завдання на СРС Розробка товарної марки та здійснення її правової охорони.	1
4	Тема 4. Планування діяльності підприємства: бізнес-планування, виробнича програма Завдання на СРС Оперативне виробниче планування обсягів, ритмічності виробництва та сезонності реалізації продукції.	1
5	Тема 5. Персонал підприємства, продуктивність, мотивація та оплата праці Завдання на СРС Обґрунтування потреби підприємства у трудових ресурсах.	1
6	Тема 6. Капітал підприємства: основні та оборотні засоби Завдання на СРС Нематеріальні активи підприємства: сутність, класифікація, призначення, особливості формування та відтворення.	1
7	Тема 7. Оборотні кошти підприємства Завдання на СРС Напрями підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства.	1

8	Тема 8. Інноваційна діяльність: зміст інноваційної діяльності та інноваційних процесів Завдання на СРС Напрями підвищення ефективності використання інвестиційних підприємницьких ресурсів. Пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні.	1
9	Тема 9. Основи фінансів підприємства. Грошові розрахунки та надходження підприємств Завдання на СРС Грошові надходження від фінансово-інвестиційної діяльності та інші позареалізаційні доходи.	2
10	Тема 10. Поточні витрати підприємства та собівартість продукції Завдання на СРС Резерви раціоналізації поточних витрат підприємства. Напрямки зменшення собівартості продукції на підприємстві.	1
11	Тема 11. Формування і розподіл прибутку. Оподаткування підприємств Завдання на СРС Система оподаткування підприємств та їх становлення в Україні.	1
12	Тема 12. Доходи та цінова політика підприємства Завдання на СРС Поняття та класифікація резервів зростання доходів підприємства.	1
13	Тема 13. Кредитування підприємств Завдання на СРС Небанківське кредитування підприємств. Кредитування підприємств за рахунок міжнародних фінансово-кредитних інститутів.	2
14	Тема 14. Фінансові результати та ефективність діяльності підприємства. Фінансове планування на підприємствах Завдання на СРС Чинники зростання ефективності виробництва (діяльності) підприємства.	1
15	Тема 15. Реструктуризація підприємств у процесі розвитку Завдання на СРС Практика здійснення та ефективність реструктуризації підприємств.	1
16	Тема 14. Економічна безпека підприємства, антикризова діяльність та фінансова санація підприємства Завдання на СРС Механізми забезпечення економічної безпеки підприємства. Черговість задоволення претензій кредитора, форми реалізації майна банкрута.	1

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідування занять

Відвідування занять є вільним, бали за присутність на лекція та практичних заняттях не додаються. Втім, вагома частина рейтингу студента формується через активну участь у заходах на практичних заняттях, а саме у вирішенні задач, участі в обговоренні конкретних ситуацій, груповій та індивідуальній роботі, тестуванні. Тому пропуск практичного заняття не дає можливість отримати студенти бали у семестровий рейтинг.

Пропущені контрольні заходи

Якщо контрольні заходи пропущені з поважних причин (хвороба або вагомні життєві обставини), студенту надається можливість додатково скласти контрольне завдання протягом найближчого тижня. В разі порушення термінів і невиконання завдання з неповажних причин, студент не допускається до складання екзамену в основну сесію.

Порушення термінів виконання завдань та заохочувальні бали

Ключовими заходами при викладанні дисципліни є ті, які формують семестровий рейтинг студента. Тому студенти мають своєчасно проходити тестування після завершення кожного розділу, розв'язувати задачі, писати модульну контрольну роботу. Штрафних балів з дисципліни не передбачається. Заохочувальні бали студент може отримати за поглиблене вивчення окремих тем курсу, що може бути представлене у вигляді наукових тез, наукової статті, презентації з тематики курсу тощо.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

8.1. Рейтингова система оцінювання освітнього компоненту «Економіка та фінанси підприємства»

Поточний контроль: експрес-контроль, опитування за темою заняття, МКР, вирішення рейсових завдань, розв'язок задач (макс 30 балів)

Календарний контроль: провадиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу у вигляді написання модульних контрольних робіт (макс 30 балів).

Індивідуальне завдання: підготовка і захист курсової роботи (макс 100 балів).

Семестровий контроль: екзамен / захист курсової (роботи)

Умови допуску до семестрового контролю: обов'язкове виконання курсової роботи, мінімальна сума набраних балів не менша за 30.

Оцінювання ґрунтується на застосуванні рейтингової системи оцінювання яка передбачає систематичну роботу студентів протягом семестру і складається з наступних заходів:

1. Тестування, робота в малих групах, опитування, розв'язання задач (макс 24 бали) – протягом семестру студенти мають брати активну участь в обговоренні теоретичних питань, командних заходах, тестуванні та розв'язанні задач

2. Презентаційна доповідь з проблемного питання (макс 6 балів) – студенти можуть обрати тему в межах курсу, яка виноситься на самостійне вивчення і підготувати презентацію за обраною тематикою

3. Модульна контрольна робота (макс 30 балів) – виконується на практичному занятті

4. Підсумковий іспит (макс 40 балів) – проводиться у письмовому вигляді відповідно до розкладу після завершення аудиторного навчання.

Максимальний бал за курс – 100 балів.

Допуск до складання Підсумкового екзамену можливий за умови отримання студентом не менше 30 балів за п. 1-2. Студент, який у семестрі отримав більше 30 балів допускається до здачі екзамену.

8.2. Рейтингова система оцінювання освітнього компоненту «Курсова з Економіки та фінансів підприємства»

1. Виконання курсової роботи.

Ваговий бал – 60

Критерії оцінювання:

60-57 балів – «відмінно» - курсова робота логічно побудована, тема роботи повністю розкрита, розділи роботи змістовнонаповнені, студентом проведений ґрунтовний критичний аналіз підґрунтя обраної теми, визначені головні проблеми практичного характеру, проведено дослідження конкретного суб'єкта світової економічної системи (держава, регіон, галузь, підприємство);

49 – 56 балів – «дуже добре», «добре» – присутні окремі зауваження щодо змістовного наповнення розділів роботи;

36 – 48 бали – «задовільно», «достатньо» – відсутнє дослідження практичних аспектів визначеної теми;

0 – 35 балів – «незадовільно» – курсова робота нелогічна та несистематизована, є суттєві зауваження по кожному розділу, арифметичні, розрахункові помилки.

2. Захист курсової роботи.

Ваговий бал – 40.

Критерії оцінювання:

37 – 40 балів – «відмінно» – доповідь логічна, проголошена вільно, відповіді на запитання вірні;

30 – 36 балів – «дуже добре», «добре» – в доповіді містяться деякі неточності, презентація не на

належному рівні, неточні відповіді на додаткові запитання;

24 – 29 балів – «задовільно», «достатньо» – в доповіді містяться суттєві неточності, презентація не на належному рівні, неповні відповіді на додаткові запитання;

0 – 23 балів – низький рівень презентації, студент не може відповісти на додаткові запитання і погано орієнтується в роботі.

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RC = 60 + 40 = 100 \text{ балів.}$$

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

7. Курсова робота – виконується кожним студентом індивідуально. Процес виконання курсової роботи відбувається в наступній послідовності: Вибір теми. Розробка плану. Виконання практичних занять. Написання тексту курсової роботи. Оформлення роботи.

Вибір, погодження та затвердження теми курсової роботи здійснюється протягом перших двох тижнів після видачі завдання.

Підбір та аналіз літератури, складання плану курсової роботи, його погодження та затвердження – протягом наступних двох тижнів.

Підготовчий етап роботи над курсовою роботою полягає в ознайомленні студентів з методичними рекомендаціями до написання курсової роботи, вимогами щодо їх належного оформлення, змісту, структури, тощо.

Початковим етапом виконання курсової роботи вважається вибір та закріплення за студентом однієї з тем курсових робіт, вибором варіанту виконання практичного завдання

Основний етап виконання курсової роботи. Після того як визначено тему курсової роботи, студент самостійно має підбирати інформаційні джерела (книги, монографії, статті, нормативно правові та електронні джерела інформації) з обраної теми.

Після складання бібліографії студент має розпочати вивчення літератури. Глибоке вивчення літературних, офіційних, відомчих та статистичних джерел дає змогу з'ясувати сучасний стан найважливіших питань з теми та рівень їх розробки. Чітко визначивши напрямки, обсяг та характер інформації, необхідної для виконання курсової роботи, потрібно визначити найбільш доцільний план курсової, дотримуючись вимог щодо його складання, визначених у відповідному розділі методичних рекомендацій.

Наступним кроком виконання курсової роботи має стати змістовне наповнення виокремлених у плані структурних частин курсової роботи: вступу, теоретичної частини, практичної частини, висновків, переліку використаних джерел та додатків.

Заключним етапом вважається захист курсової роботи. Порядок захисту курсової роботи визначено у відповідному пункті методичних рекомендацій.

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Перелік питань, які виносяться на семестровий контроль:

Розділ I. Економічні засади виробничої діяльності підприємства. Ресурсне забезпечення діяльності підприємства

- 1.1. Підприємство як суб'єкт та об'єкт ринкових відносин.
- 1.2. Види підприємств, їх класифікація. Об'єднання підприємств.
- 1.3. Сутність виробничої програми підприємства.
- 1.4. Методичні інструменти аналізу виконання виробничої програми.
- 1.5. Поняття виробничої потужності підприємства.

- 1.6. Поняття та види економічних ресурсів.
- 1.7. Ринкова інфраструктура та її складові.
- 1.8. Планування як функція управління.
- 1.9. Персонал підприємства і його класифікація.
- 1.10. Продуктивність, мотивація та оплата праці.
- 1.11. Продуктивність праці: поняття і види.
- 1.12. Форми і системи оплати праці на підприємстві.
- 1.13. Сутність основних засобів підприємства.
- 1.14. Методи нарахування амортизації об'єкта основних засобів.
- 1.15. Поняття зносу, методи його розрахунку.
- 1.16. Структура, нормування та використання оборотних фондів підприємства.
- 1.17. Нематеріальні ресурси підприємства, їх види та характеристика.
- 1.18. Оборотні кошти підприємства, їх склад і структура. Визначення потреби в оборотних коштах.
- 1.19. Інвестиційні ресурси підприємства. Оцінка ефективності використання інвестиційних ресурсів підприємством.
- 1.20. Інноваційні процеси на підприємстві. Економічна ефективність технічних та організаційних нововведень.

Розділ II. Фінансові ресурси та грошові потоки підприємств. Організація фінансової діяльності підприємств

- 2.1. Основи фінансів.
- 2.2. Грошові розрахунки та надходження підприємств.
- 2.3. Характеристика витрат, їх роль та класифікація.
- 2.4. Поняття собівартості продукції.
- 2.5. Особливості калькуляції собівартості продукції на підприємства.
- 2.6. Класифікація доходів підприємства.
- 2.7. Методи ціноутворення на підприємстві.
- 2.8. Формування і розподіл прибутку.
- 2.9. Оподаткування підприємств.
- 2.10. Кредитування підприємств.
- 2.11. Поняття, види та класифікація фінансових результатів діяльності підприємства.
- 2.12. Фінансова діяльність підприємства. Формування і використання прибутку.
- 2.13. Напрямки підвищення ефективності діяльності підприємства в ринковому середовищі.
- 2.14. Зміст, завдання та методи фінансового планування на підприємстві.
- 2.15. Фінансовий план підприємства, оперативне фінансове планування.
- 2.16. Загальна характеристика процесу реструктуризації та санації підприємства.
- 2.17. Фінансове оздоровлення суб'єктів господарювання.
- 2.18. Вітчизняний і зарубіжний досвід реструктуризації підприємств.
- 2.19. Фактори, що обумовлюють виникнення кризи.
- 2.20. Суть, причини і моделі банкрутства.
- 2.21. Цілі та форми санації.
- 2.22. Сутність економічної безпеки підприємства та фактори впливу на неї.
- 2.23. Фактори впливу на економічну безпеку підприємства.
- 2.24. Антикризова діяльність підприємств.

Можливість зарахування 1 сертифікату проходження онлайн курсів Coursera або Prometheus за відповідною тематикою (заздалегідь узгодженою із викладачем), написання наукової статті, доповідь на конференції з публікацією тез – для отримання бонусних балів (але не більше 10 балів).

Викладення дисципліни може відбуватись у дистанційній формі в разі введення карантинних обмежень на території університету.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доценткою кафедри менеджменту, к.е.н., доц., Гук О.В.

Ухвалено кафедрою менеджменту (протокол № 17 від 08.06.2021)

Погоджено Методичною комісією ФММ (протокол № 10 від 15.06.2021)